

УДК 336.1:352

Н. С. Танклевська,

д. е. н., професор, професор кафедри обліку і аудиту та фінансів,
Херсонський державний аграрний університет, м. Херсон

О. О. Супрун,

аспірант, Херсонський державний аграрний університет, м. Херсон

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

N. Tanklevska,

Ph.D in economic sciences, professor, professor of the Department of Accounting and Audit and Finance,
Kherson State Agrarian University, m. Kherson

O. Suprun,

post-graduate student, Kherson State Agrarian University, m. Kherson

PROSPECTS FOR FINANCING OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Визначено перспективи розвитку фінансування діяльності аграрних підприємств. Проведено кореляційно-регресійний аналіз залежності фінансового результату від операційної діяльності та альтернативних джерел фінансових ресурсів. Розраховано дані рівняння регресії залежності фінансового результату від операційної діяльності та джерел фінансування аналізованого підприємства й побудовано кореляційну матрицю процесу його фінансування. Визначено альтернативні сценарії розвитку фінансування на основі кореляційно-регресійної моделі прогнозу фінансування діяльності аграрних підприємств. Здійснено прогноз структури джерел фінансування діяльності підприємства за різними сценаріями, використовуючи рівняння регресії. Визначено найвищі та найнижчі перспективи розвитку фінансування за пропонуваними сценаріями. Розроблено механізм вибору дієвого сценарію розвитку фінансування діяльності аграрних підприємств, що забезпечує досягнення найвищого ефекту при доступній структурі джерел фінансування, та надано практичні рекомендації його реалізації.

The identified prospects of development funding of agricultural enterprises. Correlation-regression analysis depending on the financial results from operations and alternative sources of financing. The calculated data regression equation of financial results from operations and financing businesses and analyzed the correlation matrix based financing process. Defined alternative scenarios of funding on the basis of correlation-regression model prediction financing of agricultural enterprises. Weather patterns committed sources of financing of the enterprise for different scenarios using a regression equation. Designated highest and lowest development prospects for the proposed financing scenarios. The mechanism of choosing effective scenario financing of agricultural enterprises that achieves the highest effect in the structure of funding sources available, and provided practical recommendations for its implementation.

Ключові слова: фінансування діяльності, фінансові ресурси, аграрні підприємства, механізм фінансування, прогноз фінансування діяльності, аграрний сектор, кореляційно-регресійна модель.

Key words: funding, financial resources, agrarian enterprises funding mechanism, the forecast funding, agrarian sector, correlation-regression model.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Першочерговим завданням сучасної економічної політики України є виявлення ефективних методів та способів подолання затяжної кризи, що негативно відзначилось на господарюючих суб'єктах, у тому числі аграрних підприємствах, створивши негативні умови для їх функціонування й розвитку. Значні обмеження бюджетної фінансової підтримки й негативна динаміка у середовищі комерційних банків значно звузила можливі джерела фінансування аграрних підприємств, які й у більш сприятливі

часи економічного зростання країни мали труднощі у даному аспекті. Визначення перспектив розвитку фінансування діяльності аграрних підприємств дозволить сформулювати найбільш перспективні його вектори, які забезпечать ефективність господарювання діяльності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Розгляду питань фінансування діяльності господарюючих суб'єктів сільського господарства присвячені наукові здобутки таких вітчиз-

Таблиця 1. Дані рівняння регресії залежності фінансового результату від операційної діяльності та джерел фінансування ТОВ "Агрофірма ім. Шевченко"

Показники	Коефіцієнти	Стандартна помилка	t-статистика	P-значення	Нижче 95%	Верхнє 95%	Нижче 5,0%	Верхнє 95,0%
Y	-3640,36	6819,53	-0,53	0,63	-25343,14	18062,43	-25343,14	18062,43
X 1	3,03	1,22	2,47	0,09	-0,87	6,92	-0,87	6,92
X 2	-2,67	2,10	-1,27	0,29	-9,36	4,02	-9,36	4,02
X 3	-10,63	3,29	-3,23	0,05	-21,09	-0,17	-21,09	-0,17
X 4	8,14	2,46	3,30	0,05	0,29	15,98	0,29	15,98
X 5	11,75	1,97	5,98	0,01	5,49	18,00	5,49	18,00

Джерело: розраховано автором за даними фінансово-статистичної звітності підприємства.

няних вчених, як Дем'яненко М., Вовк В., Гмиря В., Гудзь О. [1], Лупенко Ю. [2], Пасхавер Б., Стецюк П., Танклевська Н. [4], Худолій А. [5], Чупіс А., Шпикуляк О. [6] та інших. Разом з тим, визначення перспектив розвитку фінансування діяльності аграрних підприємств потребує дослідження в умовах сьогодення.

МЕТОЮ СТАТТІ

Метою статті є визначення перспектив розвитку фінансування діяльності аграрних підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Важливою умовою формування ефективної економічної системи країни є визначення перспектив розвитку фінансування діяльності аграрних підприємств, визначення яких варто здійснити, орієнтуючись на прогноз його стану. На сьогодні врахування особливостей фінансової політики значно впливає на стан надходження та використання джерел фінансування підприємств аграрного сектора. Прогнозування фінансової діяльності дозволяє визначити раціональний його обсяг, структуру можливих джерел фінансових ресурсів, здійснити попередній аналіз виробництва та реалізації, а також визначити найбільш ефективні умови функціонування аграрного підприємства. Зауважимо, що одним із головних аспектів ефективного прогнозу є його можливість протидіяти загрозам, що передбачає використання надійних страхових ресурсів. Важливим інструментом управління ризиками фінансування діяльності аграрних підприємств є агрострахування, яке виступає невід'ємною складовою фінансового плануван-

ня діяльності й забезпечення стабільності господарства більшості виробників світу.

Фінансування діяльності передбачає залучення фінансових ресурсів у певному обсязі та використовуючи відповідні джерела їх формування. Першоосновою високої ефективності фінансування виступає його прогноз, який повинен враховувати попередню динаміку досліджуваного явища. Прогнозування процесу фінансування проведемо за допомогою кореляційно-регресійного аналізу на прикладі ТОВ "Агрофірма ім. Шевченко" Генічеського району Херсонської області відносно показника фінансового результату від операційної діяльності (Y), використовуючи такі джерела фінансування як нерозподілений прибуток (X1), кредитування (X2), альтернативні джерела (X3), бюджетні кошти (X4), інвестиції (X5). Використовуючи програмний продукт MS Office Excel — 2010 розрахуємо рівняння регресії, що дозволить виявити залежність між зазначеними величинами (формула 1):

$$Y = -3640,36 + 3,03 * X1 - 2,67 * X2 - 10,63 * X3 + 8,13 * X4 + 11,75 * X5 \quad (1).$$

Таблиця 2. Кореляційна матриця процесу фінансування ТОВ "Агрофірма ім. Шевченко"

	Y	X1	X2	X3	X4	X5
Y	1					
X1	-0,1112	1				
X2	0,069142	-0,69618	1			
X3	-0,62831	0,343476	-0,38139	1		
X4	0,476859	-0,28216	0,393051	-0,74759	1	
X5	0,310632	-0,33351	0,112192	0,263259	-0,4706	1

Джерело: розраховано автором за даними фінансово-статистичної звітності підприємства.

Таблиця 3. Розрахунок фінансового результату від операційної діяльності ТОВ "Агрофірма ім. Шевченко" відповідно до рівняння регресії, тис. грн.

Рік	Y (фактичний)	Джерела фінансування, тис. грн.						Y (розрахований за рівнянням регресії)
		(X1)	(X2)	(X3)	(X4)	(X5)	Всього	
2005	16320	2585,2	1236,4	168,6	674,4	955,4	5620	15802,34
2006	16019	2741,2	1246	436,1	623	1183,7	6230	15669,23
2007	14980	2964	780	52	1040	364	5200	15436,26
2008	17920	3819	1005	201	1273	402	6700	18182,42
2009	23540	2655	767	177	1003	1298	5900	23877,72
2010	20019	3738	623	311,5	623	934,5	6230	18749,67
2011	21227	3962,7	629	125,8	566,1	1006,4	6290	21769,62
2012	14224	4020	240	600	420	720	6000	13388,72
2013	10974	3640,3	617	678,7	185,1	1048,9	6170	12347,02

Джерело: розраховано автором за даними фінансово-статистичної звітності підприємства.

Таблиця 4. Прогноз фінансування діяльності ТОВ "Агрофірма ім. Шевченко" за кореляційно-регресійною моделлю на період 2014–2020 роки, тис. грн.

Рік	Джерела фінансування, тис. грн						Y (розрахований за рівнянням регресії)
	(X1)	(X2)	(X3)	(X4)	(X5)	Всього	
2014	4178,4	278,7	538,2	365,0	945,9	6306,1	16627,9
2015	4344,6	175,8	584,7	295,6	959,2	6359,8	16504,1
2016	4510,8	72,8	631,2	226,2	972,6	6413,4	16380,3
2017	4646,8	0,0	677,7	156,8	985,9	6467,1	16084,1
2018	4843,2	0,0	724,2	87,4	999,2	6654,0	15776,6
2019	5009,5	0,0	770,7	18,0	1012,6	6810,7	15377,5
2020	5175,7	0,0	817,2	0,0	974,5	6967,3	14792,7
Всього	32709,0	527,3	4743,6	1148,7	6849,9	45978,4	111543,2
В середньому	4672,7	75,3	677,7	164,1	978,6	6568,3	15934,7

Джерело: розраховано автором за даними фінансово-статистичної звітності підприємства.

Отриманні показники регресійної статистики (табл. 1) характеризують існуючу залежність, що свідчить про можливість застосування зазначеної моделі для прогнозування фінансування діяльності аграрних підприємств. Зокрема отримані розрахункові результати коефіцієнта множинної кореляції R, який становить 0,9778, свідчать про якість отриманої моделі та її високу кореляцію. Коефіцієнт детермінації R² знаходиться на рівні 0,9559 та характеризує відповідність вихідних даних (фінансового результату від операційної діяльності та асортименту джерел фінансування) та регре-

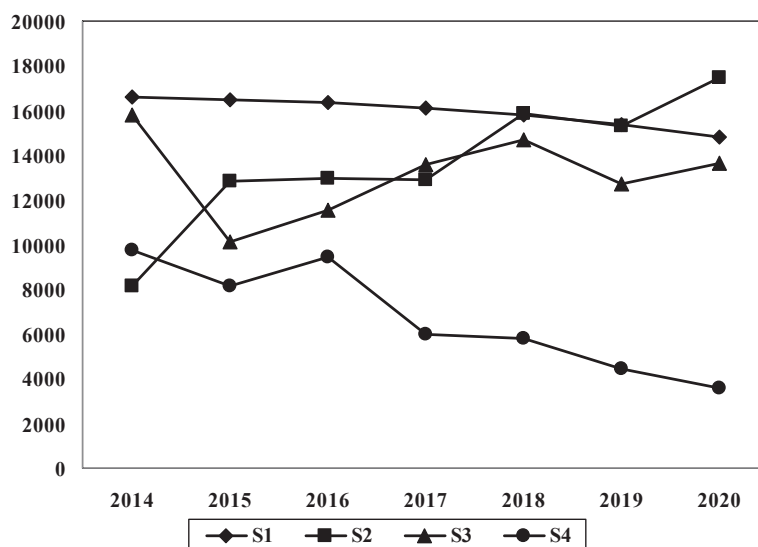

Рис. 1. Графік прогнозів процесу фінансування залежно від джерел відповідно до рівняння регресії

Джерело: розраховано автором за даними фінансово-статистичної звітності підприємства.

сійної моделі, оскільки його значення максимально наближається до одиниці.

Дисперсійний аналіз регресійної залежності фінансового результату від операційної діяльності та джерел фінансування ТОВ "Агрофірма ім. Шевченко" засвідчив достатню закономірність заявлених перемінних, зокрема значимість F становить 0,0302, а дисперсія та t-статистика, яким притаманне високе значення, віддзеркалюють варіацію залежної та незалежної змінної, що характеризує значущість рівняння регресії. Використовуючи отримані дані побудуємо кореляційну матрицю процесу фінансування аналізованого підприємства, яка визначає взаємний вплив змінних на фінансовий результат від операційної діяльності (табл. 2).

У результаті отриманих даних, використовуючи рівняння регресії, визначимо відповідність фінансового результату від операційної діяльності фактичним даним та розрахованим у відповідності до моделі (табл. 3, рис. 1). Звернемо увагу, що фактичні та розрахункові дані мають максимальне наближення один до одного і характеризують високу якість та вірогідність розрахованої моделі кореляційно-регресійної залежності.

Використовуючи отримані дані, побудуємо прогноз процесу фінансування діяльності ТОВ "Агрофірма ім. Шевченко", що ґрунтується на існуючій тенденції залучення джерел фінансування та рівняння регресії на період 2014—2020 роки (табл. 4).

Прогноз характеризує існуючу тенденцію, виявлену за допомогою інструментів кореляційно-регресійного аналізу. Вважаємо доцільним,

Таблиця 5. Прогноз структури джерел фінансування діяльності ТОВ "Агрофірма ім. Шевченко" за різними сценаріями, використовуючи рівняння регресії

Рік	Джерела фінансування, тис. грн.						Y (розрахований за рівнянням регресії)
	(X1)	(X2)	(X3)	(X4)	(X5)	Всього	
Сценарій №1							
2014	4178,4	278,7	538,2	365,0	945,9	6306,1	16627,9
2015	4344,6	175,8	584,7	295,6	959,2	6359,8	16504,1
2016	4510,8	72,8	631,2	226,2	972,6	6413,4	16380,3
2017	4646,8	0,0	677,7	156,8	985,9	6467,1	16084,1
2018	4843,2	0,0	724,2	87,4	999,2	6654,0	15776,6
2019	5009,5	0,0	770,7	18,0	1012,6	6810,7	15377,5
2020	5175,7	0,0	817,2	0,0	974,5	6967,3	14792,7
Всього	32709,0	527,3	4743,6	1148,7	6849,9	45978,4	111543,2
В середньому	4672,7	75,3	677,7	164,1	978,6	6568,3	15934,7
Сценарій №2							
2014	3972,9	630,6	756,7	441,4	504,5	6306,1	8178,5
2015	4133,9	508,8	572,4	572,4	572,4	6359,8	12814,5
2016	4489,4	448,9	513,1	448,9	513,1	6413,4	12980,3
2017	4850,3	388,0	452,7	388,0	388,0	6467,1	12913,1
2018	5323,2	332,7	332,7	0,0	665,4	6654,0	15869,2
2019	6129,6	0,0	340,5	0,0	340,5	6810,7	15300,6
2020	6967,3	0,0	0,0	0,0	0,0	6967,3	17456,6
Всього	35866,6	2309,1	2968,1	1850,8	2983,9	45978,4	95512,8
В середньому	5123,8	329,9	424,0	264,4	426,3	6568,3	13644,7
Сценарій №3							
2014	4477,3	630,6	189,2	630,6	378,4	6306,1	15797,0
2015	4388,2	636,0	572,4	190,8	572,4	6359,8	10139,6
2016	4232,9	769,6	448,9	577,2	384,8	6413,4	11565,1
2017	4074,3	323,4	776,1	323,4	970,1	6467,1	13610,1
2018	3792,8	399,2	865,0	465,8	1131,2	6654,0	14660,8
2019	4018,3	136,2	1157,8	204,3	1294,0	6810,7	12719,7
2020	3832,0	0,0	1393,5	0,0	1741,8	6967,3	13612,7
Всього	28815,8	2895	5402,9	2392,1	6472,7	45978,4	92105,1
В середньому	4116,5	413,6	771,8	341,7	924,7	6568,3	13157,9
Сценарій №4							
2014	3783,7	945,9	567,6	378,4	630,6	6306,1	9742,4
2015	3943,1	1208,4	445,2	318,0	445,2	6359,8	8154,7
2016	3848,1	1282,7	384,8	448,9	448,9	6413,4	9420,0
2017	3880,3	1487,4	452,7	258,7	388,0	6467,1	5984,7
2018	3992,4	1663,5	399,2	266,2	332,7	6654,0	5832,8
2019	4290,7	2043,2	204,3	136,2	136,2	6810,7	4427,6
2020	4528,8	2438,6	0,0	0,0	0,0	6967,3	3554,9
Всього	28266,9	11069,7	2453,8	1806,4	2381,7	45978,4	47117,1
В середньому	4038,1	1581,4	350,5	258,1	340,2	6568,3	6731,0

Джерело: розраховано автором за даними фінансово-статистичної звітності підприємства.

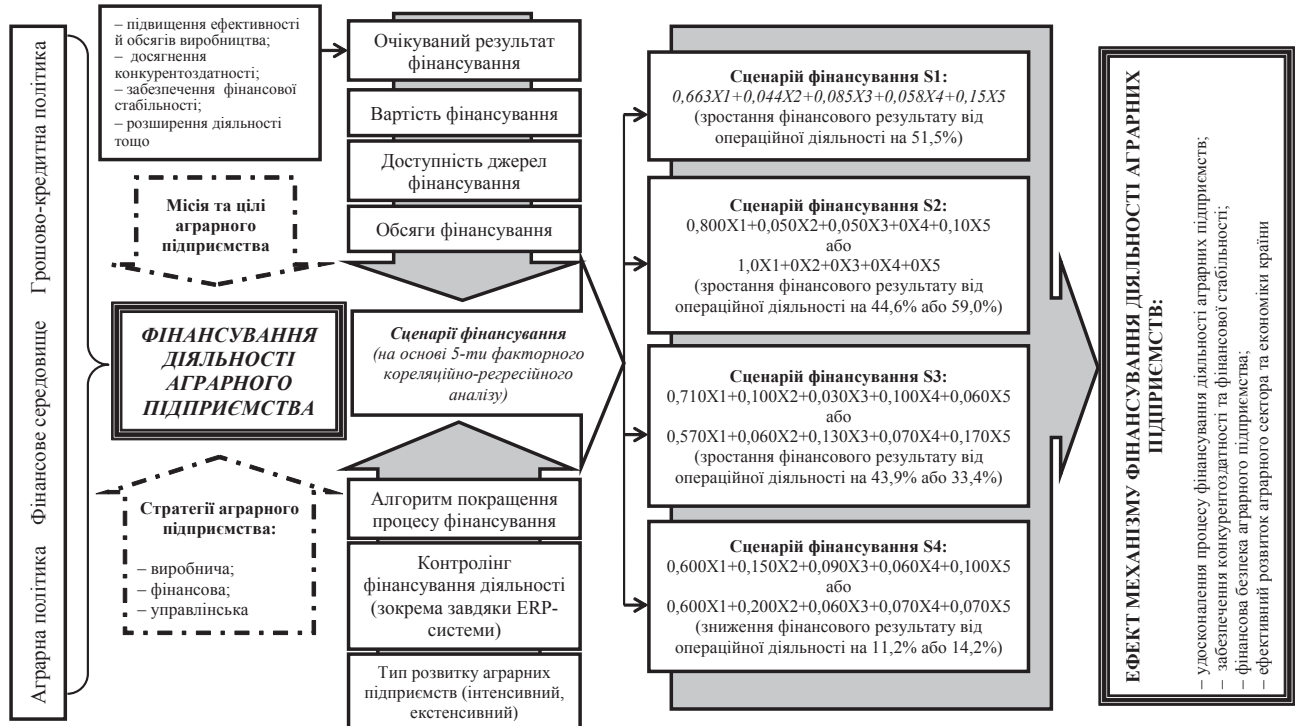

Рис. 2. Механізм вибору дієвого сценарію розвитку фінансування діяльності аграрних підприємств

Джерело: розроблено автором.

розрахувати за даними виявленого рівняння регресії, найбільш оптимальної структури джерел фінансування, яку вбачаємо у реалізації одного із таких сценаріїв:

- 1) дотримання існуючих у ТОВ "Агрофірма ім. Шевченко" тенденцій процесу фінансування діяльності (S1);
- 2) поступова відмова від залучених джерел фінансування на користь використання у 2020 р. лише власних ресурсів (S2);
- 3) поступовий перерозподіл структури джерел фінансування на нерозподілений прибуток, альтернативні джерела та інвестиції (у відповідному співвідношенні до 2020 р. 55%/20%/25%) (S3);
- 4) концентрація на використанні власних та кредитних ресурсів у досягненні співвідношення відповідно 65% та 35% (S4).

Розрахунок дозволив виявити прогнозовані значення фінансового результату від операційної діяльності, які віддзеркалюють процес фінансування діяльності аграрних підприємств на прикладі ТОВ "Агрофірма ім. Шевченко" залежно від структури джерел фінансування (рис. 1). Аналіз виявив, що найвищі перспективи розвитку фінансування спостерігається за сценарієм S2, а найнижчі за сценарієм S4.

Крім того, варто відмітити, що кожен із сценаріїв віддзеркалює найвищі та найнижчі за ефективністю комбінації (табл. 5).

Аграрні підприємства при прогнозуванні подальшого розвитку фінансування діяльності повинні орієнтуватись на використання альтернативних сценаріїв, враховуючи множинність факторів, серед яких рівень доступності, вартість можливих джерел та стан ефективності використання наявних фінансових ресурсів, життєвого циклу підприємства та його розвитку, загальну фінансову стратегію підприємства та інші екзогенні та ендогенні фактори. Вибір найбільш доцільного варіанту фінансування діяльності аграрного підприємства повинен ґрунтуватися на використанні розробленого нами механізму вибору дієвого сценарію розвитку фінансування аграрного підприємства, в основу якого покладено 5-ти факторний кореляційно-регресійний аналіз фінансування діяльності певного аграрного підприємства (рис. 2).

Значимо, що завдяки аграрній й грошово-кредитній політиці формується фінансове середовище, яке є певним середовищем, в якому формується процес фінансової діяльності аграрних підприємств. Механізм вибору дієвого сценарію розвитку фінансування діяльності аграрного підприємства побудований відповідно до місії та цілей господарюючого підприємств, орієнтуючись на обрану стратегію (виробничу, фінансову, управлінську), що визначають сценарій фінансування. Сценарій фінансування ґрун-

тується на прогнозних показниках, аналіз яких здійснений за 5-ти факторним кореляційно-регресійним аналізом, що включає можливі джерела фінансування та необхідний чи базовий фінансовий результат від операційної діяльності. На вибір одного із чотирьох запропонованих сценаріїв впливає алгоритм покращення фінансування діяльності аграрних підприємств, тип розвитку (інтенсивний або екстенсивний), контролінг фінансової діяльності, обсяг фінансування, доступність джерел та їх вартість й інші екзогенні та ендогенні фактори.

Варто обов'язково приймати до уваги, який саме очікуваний результат є бажаним для певного аграрного підприємства: підвищення ефективності й обсягів виробництва; досягнення конкурентоздатності; забезпечення фінансової стабільності; розширення діяльності, зовнішньоекономічні орієнтири, вихід із кризи, стабілізація фінансового стану підприємства тощо. Тобто, вибір сценарію фінансування повинен виконуватися аграрним підприємством відповідно до стратегічних завдань, що стане запорукою не лише якісного процесу фінансування, а й забезпечить конкурентоздатність, фінансову стабільність та безпеку й дозволить сформулювати ефективний розвиток аграрного сектора та економіки країни.

ВИСНОВКИ

Таким чином, перспективи розвитку фінансування діяльності аграрних підприємств полягають у врахуванні розробленого механізму вибору дієвого сценарію розвитку фінансування, який передбачає врахування особливостей господарюючих суб'єктів при його практичній реалізації. Він забезпечує досягнення найвищого ефекту при доступній структурі джерел фінансування, зважаючи на прогнозні показники підприємства, його досвід й необхідний результат фінансування, що забезпечить удосконалення процесу фінансування, забезпечення конкурентоздатності та фінансової стабільності, фінансову безпеку, ефективний розвиток аграрного сектора та економіки країни.

Література:

1. Гудзь О.Є. Науково-методичне забезпечення формування та реалізації фінансової політики підприємства / О.Є. Гудзь, П.А. Стецюк, С.А. Навроцький, В.М. Алексійчук // Облік і фінанси. — 2013. — № 2. — С. 69—86.
2. Лупенко Ю.О. Сучасні технології венчурного фінансування аграрного бізнесу / Ю.О. Лупенко, В.В. Фещенко // Облік і фінанси. — 2015. — № 1. — С. 81—87.

3. Палюх О.М. Виконання бюджетних видатків на фінансування аграрного сектору України / О.М. Палюх // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. — 2014. — № 4. — С. 247—251.

4. Танклевська Н.С. Формування сучасної парадигми фінансової політики розвитку сільського господарства країни / Н.С. Танклевська // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. — 2013. — Вип. 9 (2). — С. 197—204.

5. Худолій Л.М. Розвиток фінансового обслуговування аграрного сектору економіки України. / Л.М. Худолій // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер.: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. — 2013. — Вип. 181(5). — С. 7—13.

6. Шпикуляк О.Г. Інноваційна діяльність у механізмі стимулювання агропромислового виробництва / О.Г. Шпикуляк, Г.Ф. Мазур // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). — 2014. — № 4. — С. 73—77.

References:

1. Hudz', O.Ye. (2013), "Scientific and methodological support of formation and implementation of the financial policies of the enterprise", *Oblik i finansy*, vol. 2, pp. 69—86.

2. Lupenko, Yu.O. (2015), "Modern technologies of venture financing of agrarian business", *Oblik i finansy*, vol. 1, pp. 81—87.

3. Paliukh, O.M. (2014), "Implementation of budget expenditures to finance the agricultural sector of Ukraine", *Visnyk Chernihivs'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky*, vol. 4, pp. 247—251.

4. Tanklev's'ka, N.S. (2013), "The formation of the modern paradigm of financial policy development agriculture of the country", *Aktual'ni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, vol. 9, no. 2, pp. 197—204.

5. Khudolij, L.M. (2013), "The development of financial services the agricultural sector Ukraine", *Naukovyj visnyk Natsional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Serii: Ekonomika, ahraryj menedzhment, biznes*, vol. 181, no. 5, pp. 7—13.

6. Shpykuliak, O.H. (2014), "Innovative activity in the mechanism to stimulate agriculture production", *Zbirnyk naukovykh prats' Tavrijs'koho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky)*, vol. 4, pp. 73—77.

Стаття надійшла до редакції 06.10.2015 р.